POKRAJINSKI
MUZEJ
PTUJ
ORMOŽ

Relikviarij z Janezom Nepomukom

Klosterarbeiten

Relikviarij po konservatorskih postopkih.

Relikviarij (srednjeveško, latinsko reliquiarium, iz reliquiae - ostanki) je v krščanstvu skrinja za shranjevanje in razkazovanje (češčenje) ostankov sv. križa, posmrtnih ostankov mučencev, svetnikov, njihove obleke in drugih relikvij.

Janez Nepomuk (druga polovica 14. stoletja) spada v srednje-evropskem prostoru med najbolj češčene svetnike. Njegovo podobo najdemo na mostovih, na mnogih oltarjih v cerkvah in drugod. Neštevilne upodobitve ga prikazujejo kot duhovnika s štolo in biretom na glavi, v rokah drži mučeniško palmo, knjigo in križ. Kazalec desnice drži na ustih kot simbol spovedne molčečnosti. Največkrat ima okrog glave venec šestih zvezd. Goduje 16. maja, ponekod tudi 20. marca.

Za relikviarij z Janezom Nepomukom v ptujskem muzeju nimamo veliko podatkov. Glede na tehniko izdelave bi ga lahko datirali konec 18. oz. začetek 19. stoletja. V muzej naj bi prišel kot zapuščina Franca Ferka (1844 – 1925).

Ohišje v obliki krste je zastekljeno, z lesenim hrbtiščem, na katerega je pribit karton s prišitimi relikvijami in bogatim rastlinskim okrasjem iz prepletenih kovinskih nitk, s kristali in biseri. Figura leži na lesenem ležišču, ki ga obdaja trak z relikvijami in okrasjem. Torzo Nepomuka je lesen, noge in roke so iz kovinske žice, na katero so nataknjene voščene dlani in stopala. Voščeno je tudi doprsje figure. Lasje in brada so iz vstavljenih kratkih dlak. Oblečen je v več plasti mašnih oblačil (alba, talar, ovratnik, roket, beli tablici (nem. Beffchen) in moceta). Na glavi ima biret, pod glavo pa venec s petimi zvezdami.

Relikviarij je bil ob prihodu v delavnico v zelo slabem stanju. Predmet je bil zelo kompleksen, saj je sestavljen iz različnih materialov – steklo, les, tekstil, vosek, papir, kovinske niti.

Na tekstilnih delih so prevladovale predvsem biološke poškodbe, nastale zaradi delovanja insektov. Kovinsko okrasje je bilo deformirano.

Ostanek suhe larve s poškodbo na tkanini (A) in neurejeno oz. pomečkano kovinsko okrasje in raztegnjene žičke (B).

Relikvije so zavite v belo tkanino in til ter pritrjene s kovinskim trakom. Čez njih je trak z napisom svetnika. Šest od sedemindvajsetih relikvij manjka. Da bi videli, kaj se skriva v zavitkih, smo opravili rentgensko slikanje. Na posnetkih vidimo majhne koščke, ki jih nismo mogli natančno definirati. Vidni pa so tudi zavitki, kjer ni bilo prepoznati vsebine (lahko gre za dele oblačil).

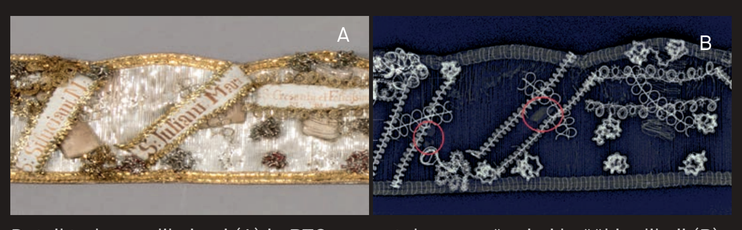

Detajl traku z relikviami (A) in RTG-posnetek z označenimi koščki relikvij (B).

S figure smo odstranili vse sloje oblačil iz svile in lanu.

Tkanine smo najprej oprali in razpete na mizi posušili. Nato smo podložili poškodbe in jih stabilizirali z vpetim vbodom. Za podlaganje poškodb smo izbrali ustrezno tkanino, ki se je v surovinski sestavi in tehniki tkanja najbolj približala originalu. Svilene tkanine za podlaganje in svilene nitke za šivanje smo pobarvali v ustrezen barvni odtenek s kovinsko kompleksnimi barvili LANASET. Barvni toni se ujemajo s toni na poškodovanih mestih.

Roket pred konserviranjem (A), podlaganje poškodb na rokavu, pri čemer smo uporabili til v naravni barvi (B) in detajl s poškodbo po konserviranju (C)

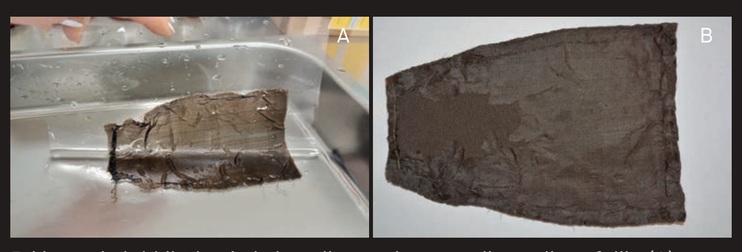

Pri jemanju krhkih tkanin iz kopeli smo si pomagali z melinex folijo (A). Zaradi krhkosti tkanine smo rokave talarja v celoti podložili (B).

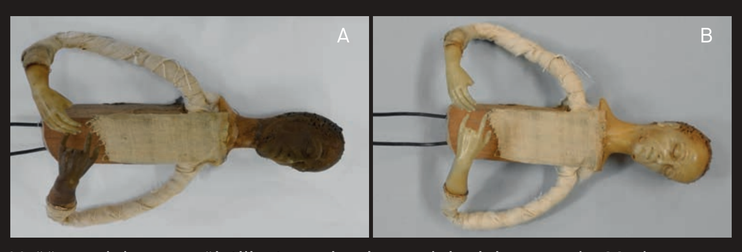

Voščene dele smo očistili s taponiranjem z deionizirano vodo. Med čiščenjem (A) in po njem (B).

Poškodovano kovinsko čipko smo restavrirali z vstavljanjem in prepletanjem svilenih niti na poškodovanih mestih. Pri tem smo si pomagali s fotografijo nepoškodovanega dela čipke (A). – Čipka pred restavriranjem (B) in po njem (C).

Prilepljene tekstilne trakove na lesenem podnožju postelje smo s pomočjo acetona odstranili, jih oprali, zarobili in z lepilom Lascaux – Acrylkleber 498 HV prilepili nazaj.

Okrasne dele iz kovinskih niti pa smo očistili z mehkim čopičem in jih oblikovali v prvotno stanje.

Konserviranje lesenih delov in zamenjavo poškodovanega stekla ter zlatenje je opravil konservator - restavrator za les, mag. Boštjan Roškar.

Figura sv. Nepomuka pred konserviranjem in po njem.

Hrbtišče ohišja pred konserviranjem in po njem.

18. strokovno srečanje konservatorjev - restavratorjev, Narodna galerija, Ljubljana 2018

Avtorica plakata: Hermina Golc

Vodji projekta: dr. Eva Ilec, mag. Boštjan Roškar
Konserviranje: Hermina Golc, mag. Boštjan Roškar
Barvanje tkanin in preje: Marina Čurin

Fotografiranje: Boris Farič, Hermina Golc / Rentgen: Digitalna slikovna diagnostika d. o. o. (dr. Nikša Mudnić) / Oblikovanje: Dušan Pogačar, Tribar d.o.o / Tisk: Aleksander Kelnerič / Ptuj, maj 2018